

Nord-Trøndelag leser

Prosjektbeskrivelse

Versjon datert 1. oktober 2012

1. Innledning og bakgrunn

Prosjektet «Nord-Trøndelag leser» er planlagt ut fra en intensjon om å skape ny giv for lesing som får betydning både for enkeltindivid og i et samfunnsperspektiv. Initiativet tar utgangspunkt i samtaler mellom ansatte ved fylkesmannens utdanningsavdeling, høgskolen, fylkesbiblioteket og folkebibliotekene i Nord-Trøndelag. Ideen går tilbake til da vi fikk de første Pisa-undersøkelsene om norske elevers leseferdigheter på bordet – og ønsket om å motvirke de negative resultatene ble født.

Folkebibliotekene og fylkesbiblioteket tar på seg oppgaven med å sette prosjektet ut i livet, og bibliotekenes rolle i arbeidet for å skape leselyst er i hovedfokus. Samtidig legges det vekt på å knytte arbeidet opp mot gode lesestimulerings tiltak som allerede er i gang i skolene og kommunene, og ikke minst er koblingen til [Oppvekstprogrammet Nord-Trøndelag](#) viktig.

Oppvekstprogrammets mål om «strategiske og forpliktende tiltak for å styrke barn og unges grunnleggende ferdigheter i Nord-Trøndelag» skal være styrende for prosjektet når det gjelder bibliotekenes støttende rolle i forhold til utvikling av grunnleggende leseferdigheter.

Nord-Trøndelag leser blir bibliotekenes felles utviklingsplan i perioden 2013-2016, og skal ha rom for arbeid opp mot både nasjonale, regionale og lokale målsettinger knyttet til [Leseløftet](#), [Kulturell nistepakke](#), mangfold og inkludering og lesing som forutsetning for deltakelse i demokratiet.

De nordtrønderske bibliotekene har mye erfaring fra Namdalsbibliotekene og Litteraturhus Nord-Trøndelag når det gjelder samarbeid og partnerskap, utprøving av nye formidlingsformer og delingskultur. Denne kunnskapen skal det bygges videre på i Nord-Trøndelag leser, og det skal legges til rette for kobling til mål i Namdalsbibliotekenes plan for samarbeid og utvikling (2009-2015) og tas hensyn til evalueringen av Litteraturhus Nord-Trøndelag.

1.1. Hovedmål

Prosjektets hovedmål er å skape en ny giv for lesing og leselyst i alle lag av befolkningen, ved at folkebibliotekene og fylkesbiblioteket går sammen om satsing på lesefremmende aktiviteter, bibliotekenes rolle som litteraturhus og de bibliotekansatte som leseagenter.

Satsingen omfatter fire strategier for utprøving og utvikling av tiltak:

1. Nord-Trøndelag leser høyt
2. Nord-Trøndelag leser om natur
3. Nord-Trøndelag leser skjønnlitteratur
4. Nord-Trøndelag leser e-bøker

Strategien «Nord-Trøndelag leser høyt» er prosjektets kjerne, hvor bibliotekene skal fronte betydningen av og legge til rette for høytlesning for barn, høytlesning for voksne i regi av leseombud, og høytlesning som virkemiddel for å fremme dialog og felles refleksjon i grupper av unge og voksne. Alle barn og foreldre i fylket skal nås med budskapet om verdien av å lese høyt for og sammen med barna. Det skal etableres samarbeid med frivillige organisasjoner, helsestasjoner, barnehager, skoler, forfattere og formidlere.

1.2. Forarbeid til prosjektet

Under arbeidet med å utforme og utvikle prosjektet «Nord-Trøndelag leser» har vi vært gjennom flere faser internt i fylkesbiblioteket.

Den lengste fasen handler om analysen av behov i samfunnet og bibliotekene. Her legger vi til grunn den samfunnsanalysen og de utviklingsmålene som er formulert av Oppvekstkommissjonen og Oppvekstprogrammet i Nord-Trøndelag:

I Nord-Trøndelag skal barn og unge gis en oppvekst som motiverer til utdanning og deltakelse i samfunns- og arbeidsliv. De viktigste tiltakene for å få til dette handler om tydelig politisk styring, god ledelse og læring, og samhandling mellom et samfunns- og næringsliv som tar barn og unge på alvor. På den måten skaper vi oppslutning om et felles oppdrag med felles ansvar.

- 1) Et læringsmiljø som har plass for alle og som er preget av ambisjoner og forventninger.
- 2) Strategiske og forpliktende tiltak for å styrke barn og unges grunnleggende ferdigheter i Nord-Trøndelag.
- 3) Barn og unges helse, med vekt på forebyggende tiltak, fysisk fostring og styrking av helsetjenesten.
- 4) Samordning av hele oppvekstløpet i Nord-Trøndelag slik at tiltakene kan settes inn på det tidspunkt de gjør størst nytte. (<http://oppvekstprogrammet.no/>)

Når det gjelder analyse av bibliotekene bygger vi på erfaringene fra utviklingsprogrammene Namdalsbibliotekene og Litteraturhus Nord-Trøndelag; hvor vi kan vise til gode erfaringer med at folkebibliotekene er lærende organisasjoner sammen.

Et bibliotekutviklingsprogram som skal omfatte alle folkebibliotekene i fylket er avhengig av oppslutning fra biblioteksjefene og bibliotekteierne. Fra vår side ønsket vi å presentere prosjektideen under det årlige biblioteksjefmøtet. Møtet var i år lagt til fjellbygda Røyrvik 5-6 september, og forhånds-lansering av ideen om dette prosjektet ble en hovedsak på møtet, og fikk overveldende god respons fra biblioteksjefene.

I forkant av møtet hadde vi bestilt en meningsmåling fra Sentio i Trondheim. Undersøkelsen omfattet 700 respondenter fra hele fylket, og vi stilte 4 spørsmål: om egenlesning, om de ble lest for som barn, om de selv leser for barn og hvordan de vurderer høytlesning for barn. Resultatene fra undersøkelsen viser stor oppslutning om lesing, men viser også at det er rom for mer lesing som kan lokkes fram.

- 94 % av de spurte mener at det er viktig eller svært viktig å lese for barn.
- Av de 53 % i undersøkelsen som har omsorg for barn, leser 71 % av dem for barn daglig eller flere ganger i måneden
- Det er flere som leser for barn (71 %) enn som leser for sin egen del (49 %)
- Kvinner leser oftere for barn, og de synes det er viktigere enn menn gjør

Resultatene fra denne undersøkelsen vil bli publisert i forbindelse med at prosjektet lanseres offentlig.

Under biblioteksjefmøtet møtte vi Bokbamsen fra Øvre Eiker, som presenterte sin virksomhet, og var til stor inspirasjon. Det ble også delt ut foreløpige krus og bærenett med den prosjektlogoen, som er utviklet av den lokale og anerkjente billedbokkunstneren Kari Stai fra Inderøy.

Den positive responsen som vi fikk fra biblioteksjefkollegiet har vært viktig for vårt videre arbeid med å konkretisere prosjektideen fram til søknad. Vi mener at dette prosjektet har et tema og en taiming som både vil bidra til å utvikle bibliotekene, og til å oppnå sentrale politiske mål i fylket vårt.

2. Strategier og delmål

Prosjektet deles i fire strategier for bedre synliggjøring av sentrale elementer i satsingen, og for å gi deltakerne mulighet til å arbeide med lesning ut fra både et kjerneprinsipp og et interesseprinsipp.

Det legges opp til at alle bibliotekene arbeider med «Leser høyt»; både fordi det er viktig for samfunnet, og fordi det er viktig at bibliotekene har formidlingskompetanse på barnelitteratur og leseagentrollen.

Innsats innenfor de øvrige strategiene skal kunne velges av bibliotekene ut fra personalets kompetanse og interesser, og med tanke på bibliotekets publikum.

2.1. Nord-Trøndelag leser høyt.

Delmål: Strategien «Nord-Trøndelag leser høyt» er prosjektets kjerne, hvor bibliotekene skal fronte betydningen av og legge til rette for høytlesning. Dette gjelder både høytlesning for barn, høytlesning for voksne i regi av leseombud, og høytlesning som virkemiddel for å fremme dialog og felles refleksjon i grupper av unge og voksne.

Alle barn og foreldre i fylket skal nås med budskapet om verdien av å lese høyt for og sammen med barna. Det skal etableres samarbeid med frivillige organisasjoner, helsestasjoner, helseinstitusjoner, barnehager, skoler, forfattere og formidlere. Helt konkret skal det jobbes for at **alle barn 1-10 år skal bli lest for minst 3 ganger i uka.**

Vi er inspirert av erfaringene fra [Bokbamsen](#) i Øvre Eiker, Boknallen i Sverige og det danske Kulturministeriets kampanje [Bogstart](#).

Flere kommuner i fylket har allerede noen ulike leseprogram rettet mot barn og familier; det gjelder blant annet Frosta, Inderøy, Namdalseid, Leksvik og Verdal. Vi vil lære av disse erfaringene og bruke det beste av dem i strategier som gjøres gjeldende for hele fylket.

Aktuelle tiltak og innsatsområder:

- Lesestimulering og litteraturformidling overfor familier via helsesøster og barselgruppe, eventuelt besøk hjem, arrangement i biblioteket, foreldremøter i barnehage og skole.
- Ha spesielt fokus på papparollen og lesing.
- Legge til rette for aktiviteter som stimulerer familielæring, med spesiell oppmerksomhet mot innvandrer- og flyktninge-familier.
- Bokgaver ved flere livsfaser.
- Tilpassede arrangement/markeringer i biblioteket ved flere faser i småbarnsalderen.

- Legge noen barseltreff til biblioteket de stedene det lar seg gjøre
- Symbolgjenstander: krus, barne-t-skjorter og andre logoobjekter og markedsføringsvarer
- Videreutvikle lesekampanjer a la Leseknappen (Litteraturhus Nord-Trøndelag) og Sommer+bok (Namdalsbibliotekene), vurdere effekt av tidsavgrensede kampanjer i forhold til kontinuerlig, helårlig lesekampanje i samarbeid med skolene.
- Bidra til styrking av skolebibliotekenes rolle når det gjelder lesestimulering og litteraturformidling: Samarbeid folke- og skolebibliotek lokalt; skolebibliotek i lærerutdanningen i samarbeid med HINT; kobling til den kulturelle skolesekken; revitalisering av skolebiblioteknettverk i samarbeid med fylkesmannens utdanningsavdeling og oppfølging av felles bibliotekstrategi for videregående skoler.
- Følge opp Sentio-undersøkelsen: Bygge videre på og forsterke de positive holdningene innbyggerne har til høytlesning.
- Fagkonferanser for bibliotek, skole og andre aktører i kommunene som arbeider med barn og barns lesing og utvikling
- Utvikle foredragsmanus, treningssamlinger og materiell for å styrke bibliotekarene i sin rolle som leseagenter.
- Samlingsutvikling med barn og foreldre som prioriterte målgrupper.
- Bibliotekarer og lærere samarbeider om å blogge tips om gode høytlesningsbøker.
- Rekruttere og motivere Leseombud¹.
- Innsats overfor flerspråklige familier med tjenester fra Det flerspråklige bibliotek.

2.2. Nord-Trøndelag leser om natur

Delmål: Målet for strategien «Nord-Trøndelag leser om natur» er å øke innbyggernes kunnskaper om trøndersk natur, ved å stimulere til lesing av både fag- og skjønnlitteratur samt bruk av digitale ressurser innen temaet. Fokuset på natur har en verdi i seg selv for mange som vokser opp og bor i fylket vårt, samtidig kan satsing på bibliotekenes formidling innen et hovedtema gi eksempler og erfaringer med overføringsverdi til andre tema. Nord-Trøndelag er en del av det sørsamiske området, og det er sentralt å bringe inn det samiske naturperspektivet i formidlingsarbeidet. Naturkunnskap og friluftsliv er dessuten viktige elementer i forhold til miljø og folkehelse som er viktige fokusområder i generell samfunnsplanlegging.

Aktuelle tiltak og innsatsområder:

- Ha fokus både på voksendimensjonen, voksen-med-barn-dimensjonen og lærer-elevdimensjonen i formidlingsarbeidet.
- Bidra til kunnskap og tekstproduksjon om lokal natur og lokal natur- og havbrukshistorie.
- Være samarbeidspartner i formidlingsarbeidet knyttet til våre nasjonalparker.
- Se på muligheten for å bidra i Kulturrådets satsing på kultur- og naturreiser, der målet er å kunne øke verdien av friluftsliv og besøk på kultur- og naturhistoriske steder ved å kunne laste ned informasjon og lokalhistoriske tekster før, under, og etter turen.
- Formidle tanker om forholdet mellom **friluftsliv – naturglede – naturlesing – folkehelse**.

¹ Begreper: I notatet brukes "Leseagent" om bibliotekansatte (og lærere mfl) som agiterer for betydningen av å lese; "Leseombud" brukes om frivillige som leser for andre, eller som hjelper andre å skaffe bøker; "Leseambassadør" brukes om kjente personer som har sagt seg ville til å fronte saken gjennom offentlige opptredener, støtteklæringer el.l.

- Bruke erfaringer fra andre bibliotek som har fokusert på natur og realfag i bibliotektilbudet overfor skoleelever.
- Utforske naturen som potensial for språkstimulering, inspirert av Lesesenterets artikkel om «[Fukt, mørker og skrymslen dit solen aldrig når](#)»(...)
- Samlingsutvikling innen temaet natur.
- Natur som tema for leseombudene – råd om høytlesning og samtaletema.
- Se på muligheten for produksjon av innhold med tema natur til kulturell nistepakke, kulturell spaserstokk og Den kulturelle skolesekken
- Intern kompetanseutvikling og nettverksbygging
- Natur, miljø og folkehelse som tema i arrangement og utstillinger, i samarbeid med fagmiljø lokalt og regionalt.
- Bidra til fokus på natur og lesing i skolebibliotekene, som et ledd i målet om å ta i bruk skolebiblioteket i alle fag – jfr. skolebibliotek-undervisning i lærerutdanningen ved HINT og felles bibliotekstrategi for videregående skoler i Nord-Trøndelag ([link](#)).
- Stimulere til utvikling av materiell og metoder for formidling om natur og natur-relaterte tema i og utenfor bibliotekene, og ved hjelp av digitale tjenester og ressurser.

2.3. Nord-Trøndelag leser skjønnlitteratur

Delmål: Målet for strategien er å følge opp innbyggernes interesse for skjønnlitteratur, og øke lesingens status som viktig aktivitet i et demokratisk samfunn der forståelse og respekt på tvers av kulturer er viktigere enn noen gang. Vi henter inspirasjon fra den avdøde svenske juristen og forfatteren Leif Alsheimer som holdt fram skjønnlitteraturens betydning for allmenndannelse og for utdanning, for å få grunnlag for å skjønne kompliserte sammenhenger i samfunnet. Dette er et viktig grunnlag for bibliotekenes formidlingsarbeid, samtidig er begrepet leseglede og lesingens kobling til livskvalitet og identitetsbygging helt sentralt.

Aktuelle tiltak og innsatsområder:

- Videreutvikle bibliotekenes rolle som litteraturhus: arena, møtested, arrangør, formidler.
- Gi nytt innhold til begrepet leseglede.
- Samlingsutvikling innen aktuelle tema og mot definerte målgrupper.
- Følge opp initiativ knyttet til det nordiske arbeidet med «Litterære holdeplasser».
- Formidle trøndersk litteratur og gi økt kunnskap om trønderske forfattere.
- Kunnskap om og formidling av tjenester fra Det Flerspråklige Bibliotek.
- Utvikle foredragsmanus, treningssamlinger og materiell for å styrke bibliotekarene i sin rolle som leseagenter
- Utvikle regionale lærende nettverk for kompetanseutvikling og kompetanseutveksling, utfordre og inkludere skolebibliotekene.

2.4. NT leser e-bøker

Delmål: Målet for strategien er å legge til rette for den nordtrønderske allmennehets gratis tilgang til kunnskap og opplevelser i digital form, som e-bøker og lydbøker. E-medier bør likestilles med fysiske medier i biblioteksammenheng, og folkebibliotekene skal gjennom sine tilbud om e-medier redusere det voksende skillet mellom folk når det gjelder digital kompetanse. Bibliotekene skal også søke å finne nye måter å skape leselyst på gjennom digital formidling.

Aktuelle tiltak og innsatsområder:

- Samlingsutvikling og utvikling av infrastruktur og teknologi
- Intern kompetanseutvikling; nettverksbygging
- Utvikle lokale og regionale arenaer for leseblogger/bokchat/lesermøter – både fysisk og digitalt
- Utforske hvilke målgrupper som vil ha særlig lesestrategisk gevinst av e-bøker sammenlignet med p-bøker; herunder eldre, dyslektikere og umotiverte
- Se kobling til målene om litteraturformidling og lesestimulering i de øvrige satsingsområdene.

3. Organisasjonsform

Erfaringene fra Litteraturhus Nord-Trøndelag og Namdalsbibliotekene er styrende når vi planlegger organiseringen av Nord-Trøndelag leser. Arbeidet i prosjektet skal preges av åpenhet, respekt og delingskultur.

Det opprettes en styringsgruppe med både politisk og bibliotekfaglig representasjon. Prosjektledelsen knyttes til fylkesbiblioteket, mens nettverket av prosjektmedarbeidere er knyttet til alle bibliotekene. Det legges opp til en ordning med desentraliserte koordinatører innen hver av strategiene, hvis dette er hensiktsmessig.

Alle delprosjektene skal bestå av både utadrettede og interne tiltak:

- Utvikling og formidling av innhold og tjenester
- Utvikling av samarbeid og kompetanse

Folkebibliotekene er kjernen i de fleste av tiltakene som foregår på lokalt nivå, og samarbeidet med andre lokale aktører som helsesøster, barnehager, skoler osv. initieres av folkebiblioteket.

Prosjektet skal evalueres underveis for læring og justering, og med tanke på å kunne gi en godt dokumentert sluttrapport som gir mulighet for erfaringsoverføring. Det skal vurderes om ekstern følgeevaluator skal kobles til prosjektet

3.1. Samarbeidspartnere

- Kommunene, ved skole, barnehage, helsestasjon, folkehelse, morsmålsopplæring.
- Oppvekstprogrammet i Nord-Trøndelag
- Fylkesmannens utdanningsavdeling
- Høgskolen i Nord-Trøndelag
- Litteraturforeninger
- Arbeidslivets parter
- Frivillige organisasjoner som Røde kors, Frivilligsentral, Folkeuniversitet
- Norli og andre bokbransjeaktører

3.2. Framdriftsplan

- Forprosjekt juni-september 2012: logo, meningsmåling, søknad, kontakt med samarbeidspartnere
- Før oppstart desember 2012-juni 2013; bygge ut infrastruktur, identifisere kompetansebehov, etablere basiskompetanse i rollen som leseagent, rekruttere leseambassadører.
- Prosjektstart: 1.9.13. Styringsgruppemøte og oppstartskonferanse
- Høst 2013: Bred lansering av «Nord-Trøndelag leser Høyt». Etablering av prosjektorganisasjonen.
- Vår 2014: Kompetanse fra HiNT og i nettverk på tvers i fylket. Vedlikeholde «Nord-Trøndelag leser høyt». Forberede innsats strategi 2-4. Styringsgruppemøte. Møter for prosjektmedarbeiderne/samarbeidspartnere. Nord-Trøndelag leser tema på biblioteksjefmøtet. Konferanse om litteratur og lesing.
- Høst 2014: lansere delprosjekt innen strategi 2-4. Vedlikeholde «Nord-Trøndelag leser høyt». Styringsgruppemøte og møter for prosjektmedarbeidere/samarbeidspartnere.
- Vår 2015: Aktiviteter innen alle fire strategier. Styringsgruppemøte for prosjektmedarbeidere/samarbeidspartnere.
- Høst 2015: Aktiviteter innen alle fire strategier. Styringsgruppemøte for prosjektmedarbeidere/samarbeidspartnere.
- Vår 2016: Aktiviteter videreføres. Sluttevaluering forberedes med tanke på overgang til vanlig driftssituasjon og eventuell videreføring av vellykket satsing.